

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput XX.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

Reducitur ad 2. modum.

- Ce. Nullum animal est lapis.
 fa. Omnis homo est animal. E.
 re. Nullus homo est lapis.

III.

- Di. Quidam homo est albus.
 am. Omne album est mixtum. E.
 pris. Quoddam mixtum est homo.

Reducitur ad 3. modum.

- Da. Omne album est mixtum.
 ti. Quidam homo est albus. E.
 i. Quidam homo est mixtus.

IV.

- Fe. Nulla stella est corruptibilis.
 fa. Omne corruptibile est elementare. E.
 po. Quoddam elementare non est stella.

Reducitur ad 4. modum.

- Fe. Nullum corruptibile est stella.
 ti. Quoddam elementare est corruptibile. E.
 o. Quoddam elementare non est stella.

V.

- Fre. Nulla stella est meteoron.
 fi. Quoddam meteoron est Cometa. E.
 fo. Quidam Cometa non est stella.

Reducitur similiter ad 4.

- Fe. Nullum meteoron est stella.
 ti. Quidam Cometa est Meteoron. E.
 o. Quidam Cometa non est stella.

Cum itaq; nulla sit hujus figura necessitas, consequentia
 eadem obscura, natura contraria, in disputando exigua, me-
 rito ad primam reducitur & supervacanea judicatur.]

Ahuc de Syllogismo Simplici sive Categorico, se-
 quitur compositus sive hypotheticus.

CAPUT XX.

Syllogismus compositus est, in quo
 tota quæstio est pars altera propo-
 sitionis.

sitionis compositæ: argumentum (tertium) est pars reliqua, quæ semper assumitur.

Compositus dicitur, non quod ex pluribus Syllogismis sit compositus, aut quod omnes ejus partes sint compositæ (reliquæ enim, propositione excepta, sunt simpliciter) sed à composita seu conjuncta propositione questionis cum argumento tertio dispositione. Totum enim quæstio conjunctim componitur cum argumento tertio.

Hæc est ergo differentia inter Syllogismum compositum & simplicem. *Quod in Syllogismo composito quæstio in propositione cum argumento tertio disponitur: in Syllogismo vero simplici consequens tantum quæstionis præcipitur, Quæstio, An Petrus salvetur? affirmatur: quia creditur in Christum. Dispone totam quæstionem cum argumento tertio & habebis Syllogismum compositum: ut, Si Petrus creditur in Christum, in Christum credit. Assumo argumentum tertium & habebis assumptionem. Sed Petrus credit in Christum. Hinc quæstio concluditur: Ergo Petrus salvetur. Philippo Syllogismus hypotheticus est, qui constat ex propositione hypothetica, ex qua una pars assumitur, altera concluditur.*

2. *Assumere hinc est, ita repetere in assumptione alteram propositionis partem, sicut erat in ipsa propositione majori disposita, affirmantem sc. affirmantem, negantem verò negantem.*

3. *Tollere verò est specialiter contra dicere, hoc est, quod in propositione parte aliqua affirmatur negare: vel quod negatur affirmare: ut, Aut fidei justificamur, aut operibus. At non justificamur operibus.*

operibus. E. fide. Hic in assumptione tollitur sive negatur consequens, quod in majori fuit affirmatum.

[Idem ferè est concludere propositionis partem. Ea enim si fuerit affirmata affirmatè: si negata negatè in conclusione repetitur, ut, *Quæstio sit: An justificemur operibus. Negatur, Quia justificamur fide. hic argumentum tertium est affirmatum. Ergo & affirmatè assumitur. Quæstio est negata. Ergo & negatè concluditur hoc modo. Si fide justificamur, non justificamur operibus. At fide justificamur. E. non operibus. Vicissim The- ma sit affirmatum. Justificamur fide: argumentum tertium negatum: Quia non operibus. E. & negatè assumitur & thema affirmatè concluditur. Si non justificamur operibus, justificamur fide. Sed non operibus. E. fide.]*

Ejus sunt hi generales CANONES.

I. In Syllogismo composito semper necesse est totam quæstionem esse alteram propositionis partem: argumentum verò tertium alteram: ut,

Si anima est mortalis, composita est ex elementis.

Sed non est composita ex elementis. E.

Non est mortalis.

[Obserua non tamen statim compositum esse Syllogismum, ubi propositio est composita. Possunt enim in Syllogismo simplici etiam enunciationes esse composita, ut: Quod aut homo est, aut bestia, animal est. Leo aut homo est, aut bestia. E. animal est. Sed Dispositio argumenti tertii hic respicienda est. vide explicat. definit. compos.]

II. In Syllogismo composito propositio semper sit affirmativa, nunquam negativa: ut,
N. V. C. *Non si Sol ortus est, dies est. Sed Sol ortus non est.*

non est. Ergo dies est. Falsum hinc concluditur quia propositio est negativa.

[Nota. Propositio Syllogismi compositi affirmativa est, si vinculum sit affirmatum, licet membra siue partes sint negatae. Nam duo simplicia argumenta negata conjunctione affirmatè conjungi possunt, & conjunctione vel disjunctio affirmata est, licet in membris negatio. ut, Si Christus non resurrexit, nos quoque non resurgemus. In exemplo hoc duo sunt axiomata simplicia: 1. Christus non resurrexit. 2. Nos non resurgemus. Haec negationes sunt ambo in sese: At negata non sunt copulativè, sed conjunctionis vinculo affirmata sunt. Quia hoc affirmatur, quod si nos resurrecturi simus, nisi Christus resurrexerit.]

III. Nonnunquam argumentum tertium unà cum antecedente quaestionis assumitur nonnunquam solum assumitur.

Cum antecedente quaestionis assumitur singularis quaeritur est notio. ut, Si anima est imago Dei, est immortalis. At anima est imago Dei. E. Anima est immortalis.

[Hic Imago Dei est argumentum tertium, & est notio aliqua singularis, (non enim est enunciatum, quod dicitur de notionibus singularibus ad minimum constat, siquidem neque negat neque affirmat,) & hoc argumentum est assumptum cum quaestione antecedente (anima) quod antecedente etiam intelligitur in consequente (immortalis sc. anima) tanquam esset expressum. Si anima est imago Dei, anima est immortalis. Assumitur itaque argumentum tertium cum quaestione antecedente ita: At anima est imago Dei. Unde pars propositionis reliqua concluditur. E. anima est immortalis. Par esto iudicium de his exemplis: Si Petrus credit, Petrus salvabitur: Si justificamur fide, non operibus.]

Solum repetitur, si argumentum tertium est integra enunciatio, per se alteram propositionem

sitionis partem constituens. ut: *Si bonum est appetendum, malum est fugiendum. Sed bonum est appetendum. Ergo Malum est fugiendum.*

[Thema hic est, malum esse fugiendum, argument. 3. Quia bonum est appetendum. Hic questionis antecedens in propositione non bis ponitur, sed argumentum tertium totum in assumptione repetitur, quia per se axioma integrum est. & alteram propositionis partem constituit.]

IV. Tertium argumentum seu medius terminus semper est assumptio, & altera pars propositionis ex qua sumitur.

ELENCHUS SYLLOGISMI COMPOSITI

Committitur in genere, si connexionis aut disjunctionis ratio antecedentis & consequentis partis in propositione Syllogismi compositi dari firma non potest.

[Ratio enim consequentia in Syllogismo composito consistit in illa conjunctione aut disjunctione.]

ut: Si bona opera non possunt abesse à fide, bonis operibus justificamur. Sed prius est verum. Ergo & poteris.

Syllogismus compositus vitiosus est, quia nulla potest dari ratio connexionis. Non enim omnia quæ conjuncta sunt, etiam conjunctim agunt. Sine apertione valvarum lux in conclave non potest spargi. At propterea apertio valvarum est causa lucis.]

Sic non sequitur. Hæc res aut est alba, aut cærulea. Sed non est alba. Ergo cærulea.

[Ratio enim disjunctionis est insufficiens, quia potest esse nigra, viridis, &c. Ideo & conclusio firma esse nequit.]

4. Syllogismus compositus est vel Connexus vel Disjunctus.

5. Syllogismus connexus est Syllogismus

gismus compositus, cujus propositio est connexa. Connexiva autem propositio est, quæ habet appositam conjunctionem *Si*: quæ & *Conditio dicitur*: *de à Philippo* *Conditionalis appellatur.*

Ejus sunt hi generales CANONES.

I. In Syllogismo connexo evidentius signum est particula connexiva *Si*: sed tantum Syllogismus connexus est, etiam absq; conditionali illa: ut, *Orto sole necesse est in hanc parte vrio etiam diem esse. Sed jam ortus est. Ergo, pro eo, Si sol ortus est.* Postquam homo privatur imagine Dei, non amplius eam habet, id est, homo.

II. Interdum propositio in connexione stat relatione temporis sine conjunctione Grammatica. ut: *Quando homo currit moritur. Sed currit. E.* id est, *Si homo currit.*

III. Quidam connexi possunt etiam simpliciter concludi, quidam non: ut, *Si discipulus Christi es, amare debes fratres. Sed es discipulus, &c.* Simpliciter ita: *Discipulus Christi debet amare fratres. Tu es discipulus Christi. E.*

IV. Interdum nec antecedens, nec consequens connexi assumitur, sed contrarium concluditur contrarium: ut, *Si nox lucet, tunc mine est perfusa. At tenebris scater. E.* *perfusa non est.*

V. Nonnunquam dispositio Syllogismi connexi est cryptica & contracta: ut, *Si Deus est, saluabitur*

est animus, ut cerè est, nobis colendus est. Hic propositio est. Si Deus est animus, nobis colendus est. Assumptio latet in his verbis: ut cerè est, pro: At Deus est animus. E.

VI. In connexo aliquando non idem, sed majus assumitur, quam erat in antecedente parte propositionis propositum: Sed in tali amplificatione majus continet in se vim minoris; ut,

Si princeps scortationem prohiberet, fugienda est. At Deus ipse prohibet. Ergo multò magis fugienda est.

[Est Syllogismus connexus, quia sub se continet majora & minora. Quasi dicas. Si, cum princeps scortationem prohibet, fugienda est, quanto magis si Deus prohibet, fugienda erit. Sed prius est. Ergo & posterius.]

6. Estq; duorum modorum primi vel secundi.

[Intellige esse modos constantiores & evidentiores.

Præter interim dari plures connexi modi. Si partes propositionis inter se reciprocantur; vel si propositio est

aliqua: Ita connexio est A positione consequentis ad positionem antecedentis. ut, Si homo est, etiam ratio-

nalis est. Sed ratiōe pradius est. E. Vicissim: A destructione antecedentis ad destructionem consequentis. ut, Si ex mundo essetis, mundus vos amaret. At ex mundo non estis. E. vos non amat. Qui tamen concludunt non

in forma, sed materiæ, per reciprocationem.]

7. Primus Modus Syllogismi connexi est, qui assumit antecedens & con-

cludit consequens. ut, Si Petrus credit,

salvabitur. Assume & (affirmatè) repetè hanc

partem hujus propositionis antecedentem

& ha-

& habebis assumptionem. *Sed Petrus creditur.*
Ex his conclude reliquum. *Ergo Petrus salu-*
bitur. Exempla alia.

Sumus hæredes regni cœlorum: Quia filii. *Marta*
na non est saltator: Quia non est luxuriosus. *Diis*
Quia divinatio est. Sapiens suis rebus est contentus.
Quia dives.

Esse nihil dicis, quicquid petis, improbe Cynna,
Si nil Cynna petis, nil tibi, Cynna, nego.

Compendium sive λογισμός & concludendum
hoc modo per certas formulas adhiberi potest.
Sed illud: igitur hoc. Sed prius est verum. Ergo & posterior
Verum antecedens. Ergo & consequens.

Connexi primi modi est hic CANON.

In Syllogismo connexo primo A positio-
ne (assumptione, repetitione in assumptione) ante-
cedentis ad positionem (conclusionem) con-
sequentis valet consequentia, sed non in-
trâ. ut, *Si mors extinguit animam, negligens*
est: Si eternam relinquit, optanda. Atqui
extinguit, vel eternam relinquit. Ergo aut ne-
genda aut optanda est.

At non contra: à positione seu assumptione
ne consequentis ad positionem antecede-
ntis valet consequentia, ut. *Si Mopsus est doctus*
est homo. Atqui est homo. Ergo est doctus.

[Fieret enim merè affirmans in secunda figura si reduc-
tur ad Categoricalum. At si propositio est reciproca, potest
etiam assumi consequens, & concludi antecedens.
Si homo est, loqui potest. At loqui potest. Ergo propositio
est convertibilis.]

ELENCHUS

igitur Syllogismi connexi primi est, cum consequens
assumitur ad concludendum antecedens. ut, *Si quilibet*
mo, est animal. Sed est animal. Ergo est homo.

8. Secundus modus Syllogismi con-
nexus est, qui tollit consequens, ut tollat
antecedens. *Dicitur aliis Conditionalis*
à Consequenti.

Tollere hic consequens, est specialiter ne-
gare consequentem propositionis partem.

Tollere Antecedens est negare alteram
propositionis partem antecedentem.

Quæstio est, *An per legem justificemur?* negatur. Quia
Christus frustra mortuus esset. Conjünge quæstionem
cum argumento proposita particula *Si*, & habebis
propositionem. ut, *Si per legem justificaremur, tum Chri-*
stus frustra mortuus esset. Tolle in assumptione partem
posteriorem propositionis, hoc est, contradic seu ne-
gillam hoc modo: *Sed Christus frustra mortuus non est.*
Abblata jam antecedente, tollitur etiam consequens.
Ergo per legem non justificabimur.

Ita disponantur & hac exempla: *Lucretia non est ad-*
ultera; quia non consensit Tarquinio. Mulier non
debet velari; Quia non tondetur. Sol non ortus est?
Quia dies non est. Infantes sunt fidei capaces. Quia
& alius sunt participes.

Differt hic modus à primo. I. Collocatione argu-
mentorum. Illic est in antecedente: hic in consequente.
Illic quæstio est in consequente: hic in antecedente illic assu-
mtur pars antecedens ut erat proposita: hic consequens assu-
mtur negatè, & antecedens concluditur negatè. II. Modo
assumendi. Illic assumitur pars prior & concluditur poste-
rior; hic tollitur posterior ut tollatur prior. Alii & hujus
totina faciunt modos quatuor. 1. Cum utraq; affir-
mat: ut, Si sol ortus est, dies est. Sed dies non est. E. 2. Cum
utraq; negat: ut, Si sol non est ortus, dies non est. Sed dies
est. E. 3. Cum prior affirmat, posterior negat. ut, Si sol
est ortus, non est nox: Sed est nox. E. 4. Cum prior negat,
posterior affirmat. ut, Si sol non est ortus, nox est. Sed nox
non est. E. Sol ortus est.]

λογος & seu compendium concludetur hic est. *Non hoc: ergo illud. Secundum falsum: Ergo primum. Consequens falsum: Ergo & antecedens.*

Connexi Secundi est hic CANON.

A remotione (destructione) consequentis ad remotionem (destructionem) antecedentis valet consequentia. ut, *Si Lucretia est adultera, etiam Tarquinio consensit. Sed Tarquinio non consensit. Ergo nec adultera est.*

At non contra. A destructione antecedentis ad destructionem consequentis. v. c. ut, *Si homo, est animal. Sed non est homo. Ergo non est animal.*

[Fieret enim minor negans in prima figura, si recedatur. Si tamen propositio est reciproca v. c. a destructione antecedentis ad destructionem consequentis. *Si homo est, rationalis est. At homo non est. Ergo non rationalis est.*]

ELENCHUS

Syllogismi connexi secundi committitur I. Cuius antecedens tollitur ad tollendum consequens. Cum in assumptione non est contradictio speciei partis consequentis propositionis. ut, *Si omne animal est irrationale, omnis homo est irrationale. Sed nullus homo est irrationale. Ergo nullum animal est irrationale.*

[Hic assumptionis contradictio est universalis, non speciei, falsum igitur concluditur.]

Hactenus connexus, sequitur Disiunctus.

CAPUT XXI.

I. SYLLOGISMUS Disiunctus est Syllogismus compositus, cuius propositio est disiunctiva.

Disiunctiva est, quæ habet præpositam particulam